

جرائم علیه حیات وحش و سیاست جنایی ایران در مقابله با آن

نویسنده: ارسلان محسن زاده ربانی

www.ketab.ir

انتشارات روبرو

پاییز ۱۴۰۰

فهرست

۱۱	چکیده:
۱۴	مقدمه:
۲۰	فصل اول: مفاهیم و مبانی:
۲۱	مبحث اول: مفاهیم و اصطلاحات
۲۱	گفتار اول: مفهوم محیط‌زیست
۲۵	گفتار دوم: مفهوم حیات‌وحش
۲۹	گفتار سوم: مفهوم اکوسیستم
۳۱	گفتار چهارم: مفهوم گونه
۳۱	۱- گونه بومی
۳۱	۲- گونه غیربومی و مهاجم
۳۲	گفتار پنجم: گونه‌ها برپایه سیاهه قرمز IUCN
۳۲	۱- گونه‌های منقرض شده
۳۲	۲- گونه‌های منقرض شده در حیات‌وحش
۳۳	۳- گونه در معرض انقراض
۳۳	۴- گونه‌های در معرض خطر
۳۳	۵- گونه‌های در معرض آسیب
۳۴	۶- گونه‌های در نزدیکی تهدید
۳۴	۷- کمترین نگرانی
۳۴	۸- اطلاعات کم
۳۴	۹- بررسی نشده
۳۵	گفتار ششم: مفهوم جرائم علیه محیط‌زیست
۳۶	گفتار هفتم: مفهوم جرائم علیه حیات‌وحش
۳۹	گفتار هشتم: مفهوم سیاست جنایی

۴۰	گفتار نهم: انواع سیاست جنایی
۴۲	مبحث دوم: رابطه حیات وحش با علوم مختلف
۴۳	گفتار اول: پیوستگی حیات وحش با دانش و حقوق کیفری
۴۷	گفتار دوم: رابطه حیات وحش با دانش جامعه‌شناسی
۴۸	گفتار سوم: رابطه حیات وحش با علم اقتصاد
۵۰	مبحث سوم: معرفی مناطق چهارگانه محیط‌زیست ایران
۵۲	گفتار اول: پارک‌های ملی
۵۳	گفتار دوم: آثار طبیعی ملی
۵۳	گفتار سوم: پناهگاه حیات وحش
۵۴	گفتار چهارم: مناطق حفاظت‌شده
۵۵	فصل دوم: بررسی جرائم علیه حیات وحش ارکان و عناصر (عنصر قانونی، مادی و روانی) ...
۵۸	مبحث اول: رکن قانونی جرائم علیه حیات وحش
۶۰	گفتار اول: اصل پنجاه و چهل و پنج قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران
۶۲	گفتار دوم: قانون شکار و صید مصوب ۱۳۴۶/۳/۱۶ با آخرین اصلاحات تا ۱۳۹۷/۲/۱۶
۷۴	گفتار سوم: قانون حفاظت و بهسازی محیط‌زیست مصوب ۲۸ خرداد ۱۳۵۳ (اصلاحیه ۱۳۷۱/۸/۲۴)
۷۶	گفتار چهارم: قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲/۲/۱
۸۰	گفتار پنجم: قانون حفاظت و بهره‌برداری از منابع آبی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۴ شهریور ۱۳۷۴
۸۵	گفتار ششم: سایر قوانین
۸۶	مبحث دوم: رکن مادی جرائم علیه حیات وحش
۸۸	گفتار اول: رفتار مجرمانه
۹۱	قسمت اول: جرائم علیه حیات وحش در قالب اعمال سنتی
۹۱	بخش اول - شکار
۹۳	بخش دوم - صید
۹۹	قسمت دوم: جرائم علیه حیات وحش در قالب اعمال و آسیب‌های نوین
۱۰۰	بخش اول - جرائم و آسیب‌های ناشی از برخورد ابزار گونه با حیوانات

- الف - جرائم و آسیب‌های ناشی از آزمایشات زیستی و تحقیقات پزشکی بر روی حیوانات..... ۱۰۱
- ۱- حقوق حیوانات در غرب..... ۱۰۳
- ۲- اعلامیه جهانی حقوق حیوانات: (اعلامیه جهانی رفاه حیوانات)..... ۱۰۶
- ۳- حقوق حیوانات در ایران..... ۱۰۸
- ب - جرائم و آسیب‌های ناشی از حیوان آزاری..... ۱۰۹
- ۱- اقسام حیوان آزاری..... ۱۱۳
- ۱-۱ (active) فعال..... ۱۱۴
- ۲-۱ (passive) منفعل..... ۱۱۴
- ج - جرائم و آسیب‌های ناشی از تجارت و نگهداری گونه‌های حیوانی نادر و کمیاب..... ۱۳۱
- ۱- مفهوم جرائم سازمان یافته حیات وحش..... ۱۳۳
- ۲- اهداف تجارت گونه‌های حیات وحش..... ۱۳۳
- ۳- کنوانسیون تجارت بین‌المللی گونه‌های کمیاب و جانوری وحشی در معرض خطر انقراض (CITES)..... ۱۳۵
- ۴- مشکلات فراروی مقابله با تجارت غیرقانونی حیات وحش در ایران..... ۱۳۷
- ۵- واکنش قانون‌گذار ایران به تجارت غیرقانونی گونه‌های حیوانی..... ۱۳۹
- ۵- ۱- قانون صید و شکار..... ۱۳۹
- ۵- ۲- ماده ۸ قانون حفاظت و به‌سازی محیط زیست..... ۱۴۲
- ۵- ۳- قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز (مصوب ۱۳۹۲/۱۰/۳)..... ۱۴۳
- بخش دوم - جرائم و آسیب‌های ناشی از راه‌سازی..... ۱۵۰
- الف - راهکارهای مقابله با آسیب‌های جاده‌ای وارده بر حیات وحش..... ۱۵۴
- ب - قوانین داخلی کشور در حفاظت از حیوانات در برابر آسیب‌های جاده‌ای..... ۱۵۶
- گفتار دوم: شرایط و اوضاع و احوال لازم برای تحقق جرائم علیه حیات وحش..... ۱۶۲
- قسمت اول: مرتکب جرم..... ۱۶۲
- قسمت دوم: موضوع جرم..... ۱۶۴
- قسمت سوم: محدودیت‌ها و ممنوعیت‌ها..... ۱۷۰
- بخش اول - محدودیت مکانی..... ۱۷۰

چکیده:

امروزه در سطح بین‌المللی، از جرائم علیه حیات وحش به‌عنوان تمامی فعالیت‌های بشری که می‌توانند به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم در حیوانات ایجاد درد و رنج نمایند تعبیر می‌شود. پس از آنکه نسل اول و دوم حقوق بشر، حقوق مدنی، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی جوامع انسانی را تحت حمایت خود قرارداد نسل سوم آن به حقوقی تمرکز نمود که مستقیم یا غیرمستقیم بر همه انسان‌ها و حتی نسل‌های آینده تأثیرگذار بود از این‌رو بهره‌مندی از یک محیط‌زیست سالم به‌عنوان یکی از همان حقوق موردتوجه جامعه جهانی قرار گرفت و به دنبال آن علاقه‌مندی راجع به تأثیر قواعد حقوقی در حمایت از حیوانات موجب گردید اسناد بین‌المللی متعددی در این زمینه نظیر کنوانسیون سائیتس و اعلامیه جهانی حقوق حیوانات به تصویب برسد. در این میان در ایران نیز قوانین و مقرراتی جهت حفظ و حمایت از حیات وحش و زیستگاه‌های آن‌ها به تصویب رسید ولی عدم وجود جایگاهی مستقل برای جرائم زیست‌محیطی در طبقه‌بندی جرائم، پراکندگی و قدیمی بودن این قوانین، عدم اشراف کامل قضات به مقررات زیست‌محیطی موجود و کاستی‌های دیگری از این قبیل سبب شده مقابله با جرائم و آسیب‌های وارده بر حیات وحش با مشکلات متعددی مواجه شود از این‌رو امید است ضمن توصیف و تحلیل مشکلات پیرامون حمایت از حیات وحش بتوانم در آگاهی هر چه بیشتر افشار جامعه نسبت به اقسام آسیب‌های وارده بر

حیات وحش، رفع نواقص موجود در قوانین و ایجاد قانونی متناسب، جامع و پیشگیرانه باهدف حمایت از جانوران وحشی اثرگذار باشم. باید خاطرنشان کرد که تحقیقاتی با عنوان حمایت کیفری از حیات وحش یا تحلیل تدابیر کیفری ملی در حفاظت از حیات وحش پیش از این پژوهش به انجام رسیده است اما موضوع حال حاضر، بحثی کلی تر از حمایت کیفری است چراکه سیاست جنایی فراتر از تدابیر کیفری بوده و می تواند هم پیش از وقوع جرم برای پیشگیری و هم پس از آن برای سرکوبی وارد عمل شود باید توجه داشت به کارگیری سیاست جنایی در کنار ترویج حس حیوان دوستی بر پایه فقه اسلامی و متون روایی از جهت برخورداری مردم ایران از یک فرهنگ ملی مذهبی می تواند در پیشگیری از وقوع جرائم مؤثر باشد و به عنوان اهرمی غیر از پلیس و قوه قضاییه در کنار جذب مشارکت های مردمی و دولتی حمایت گسترده تری را از حیات وحش به عمل آورد. لازم به ذکر است سیاست جنایی غالب در قوانین ایران هرچند عموماً بر اعمال مجازات برای این جرائم است اما قوانین ایران در برخی موارد به مانند قانون شکار مصوب ۱۳۴۶ مسئله پیشگیری از وقوع جرم را ضمن مسائلی نظیر تنظیم و اجرای برنامه های آموزشی، ضبط وسایل ارتکاب جرم، تکرار جرم و... مورد توجه قرار داده است. در نهایت بدیهی است اگر هدف ما حفظ حیات وحش باشد اگر جرم

واقع گردد و سپس به فکر مقابله با آن برآیم به هدف خویش نائل نخواهیم شد.

کلمات کلیدی: جرائم علیه حیات وحش - جرائم زیست محیطی - قوانین ایران - سیاست جنایی - اسناد بین المللی - فقه اسلامی.